

THUIS IN JE WARE ZELF

Serie Huis gezocht

Zusters en broeders,

Straks ga ik enorm tekeer. Dan weet u dat vast. Maar eerst dit.

De stem die broeder Rufinus hoorde – die ken ik. En jullie misschien ook. Hij (bij mij is het een hij) zegt dat ik een miezerd ben, een kneus. Dat er wel erg veel in mijn leven niet lukt. Dat ik oud word. Dat ik alleen ben. Dat ik dood ga. Zo'n stem horen we soms ook in het groot. Hij zegt bijvoorbeeld dat *eigenlijk* alles om geld draait. Dat mensen niet te vertrouwen zijn. Dat wie faalt, zelf schuldig is. Dat ouderen nutteloos zijn. Dat migranten gevaarlijk zijn. Dat je voor jezelf moet zorgen – wie doet het anders?

Voel je hoe je innerlijk reageert op zulke gedachten? Of er zich, heel subtiel, iets in jou verhardt? Zich schrap zet? Zusters en broeders, alle religieuze intuïties kloppen. De uitwerking ervan is vaak kinderlijk, onzuiver, overwoekerd door dogma's, moraal, folklore. Maar de *intuïtie* klopt. Zoals die over... de duivel.

God is geen witte man met een baard die in de wolken woont. En toch is er iets dat we met dat woord, God, op het oog hebben. Dat benoemen oefenen we hier in de kerk. Precies zo is de duivel geen harige figuur met bokkenpoten en hoorntjes op het hoofd. Maar: hem noemen we niet. De duivel is uitgestorven in onze kerkelijke taal. Wij zingen en vertellen en bidden hier van liefde, openheid, ontvankelijkheid, licht, verbinding. We kijken elkaar in de ogen, voor en na de viering.

God zij dank. Maar we mijden dat duistere, die stem in en om ons.

Deze serie gaat over thuis zijn. Ik wist meteen dat ik *dit* accent wilde leggen: dat van thuis-zijn bij jezelf, en dat dat *alles* te maken heeft met gelovig leven. En daarmee bedoel ik niet: een boel overtuigingen hebben. Met gelovig leven bedoel ik: leven in het vertrouwen dat er al iets goeds aan het werk is – en dat *jij*, dat *wij* daaraan mee kunnen doen. Alle religieuze intuïties kloppen. Maar hoe kom je op het spoor wat klopt? *Een* manier is: aandacht hebben voor je spontane reacties. Wisten jullie bijvoorbeeld dat het woord 'satan' uit het Hebreeuws komt, en dat het *beschuldiger* betekent...?

Dat is wat je misschien herkende, toen ik het had over de boze stem in en om mij. En misschien herken je het in de geschiedenis van broeder Rufinus. Er is een stem, binnen of buiten jou, die tegenspreekt, beschuldigt, zwart maakt... En soms moet je zeggen: nee. Ik neem deze stem niet serieus. Ik geef deze stem geen gezag over mij. Of, in de woorden van de heilige Franciscus: 'Doe je bek open, dan kak ik erin'.

Straks ga ik ook enorm tekeer, trouwens, dan weet u dat vast. Maar eerst dit:

De lezing die u hoorde komt uit de Fioretti, een 14^e eeuwse verzameling verhaaltjes over Franciscus van Assisi en zijn eerste broeders. Hoe vreemd de vertellinkjes soms zijn, ze worden steevast afgesloten met: *Tot lof van Christus, amen*. Ik vind dat wel instructief en ook troostend. Het zou toch prettig zijn als we zo kunnen reageren op elkaars eigenaardigheden, of op een toespraak waar je niet veel mee kan. Ik begrijp het niet, maar het bestaat. *Tot lof van Christus, amen*. Over een gelovige levenshouding gesproken.

In dit verhaaltje hoorden we hoe broeder Rufinus worstelt. Hij, een intelligent man van goeude komaf, wordt gekweld door een stem die zegt dat hij niets waard is, net zoals die nieuwe beweging van arme broeders, van Franciscus. Rufinus hoort de stem niet alleen van binnen, maar wordt zelfs bezocht door een verschijning die hem hetzelfde zegt. En die verschijning ziet er niet uit als de duivel, maar... als Christus.

Deze *satan*, deze beschuldiger, is een reële en vernietigende kracht die tegenspreekt, afknijpt, plat slaat; die eindeloos kritiek geeft op wie je bent en wat je doet. En dus – want zo doen we dat – trekt Rufinus zich terug, mijdt alle contact, sluit zijn hart voor iedereen, en zeker voor zijn geestelijk vader.

Wij moeten keer op keer horen dat we welkom zijn in dit leven, als kinderen van God. Keer op keer – want we twijfelen er zo pijnlijk snel weer aan. Of vergeten het. Terwijl: als iemand vanuit deze grond leeft, gaat er kracht en liefde van hem of haar uit. En wij *herkennen* dat. Zo iemand zouden we *heilig* kunnen noemen. Franciscus belichaamde dat. Hij was een scharminkelige man op blote voeten, met een bruine deken om en een touw als gordel. *En* met een charisma dat acht eeuwen later nog voelbaar is – en *nodig* ook.

Franciscus snapte dat Gods heil niet alleen onze ziel betreft en het hiernamaals, maar ook het *nu*, inclusief ons lijf en alles wat we voelen, inclusief de hele schepping als één uitstromende en terugvloeiende verzameling vormen van Gods liefde. Probeer het maar eens, deze week tot aan zijn feestdag, de 4e oktober: om alles wat je ziet *broeder* en *zuster* te noemen. Niet alleen je medemensen – dat is al uitdagend genoeg – maar ook dieren, planten, de zon, de maan, de sterren en de wind. Het is allemaal familie van je, het is één grote *keten van zijn*, zoals theoloog en franciscaan Bonaventura het korte tijd later zou noemen. Het is allemaal *één pot God*, zoals ik hier al eens een leraar van me aanhaalde.

Franciscus heeft twee gouden opmerkingen voor Rufinus – en voor ons. De eerste is choquerend. *Doe je bek open, dan kak ik erin*. Ik wist niet wat ik las, de eerste keer. Dat een heilige zo grof spreekt is al iets. Maar dat hij aanraadt om zo te spreken tegen een verschijning die eruit ziet als Christus, dat is nog een stap verder! Het betekent namelijk dat de boze, de tegenspreker, de satan, net zo beledigd zou zijn als ik en boos zou afdruipten – *maar dat Christus zelf het zou aanvaarden en in liefde aanwezig zou blijven*.

De tweede gouden opmerking is wat Ignatius van Loyola later zou uitwerken, de stichter van de jezuïeten. Die leerde dat je moet *onderscheiden*. Dat wil zeggen, in Franciscus' woorden: Merk op of je hart hard wordt of zacht. Als je je verhardt en afsluit, dan komt het niet van God. Als je zacht wordt en je opent, dan kun je het vertrouwen.

We hebben het over thuis zijn. Ik wil vandaag iets zeggen over thuis zijn in jezelf – en dat dat met geloof te maken heeft. Straks ga ik enorm tekeer, maar nu nog even dit: De Amerikaanse monnik Thomas Merton had het in de jaren 50 en 60 over je valse en je ware zelf. Hij zei: je valse zelf is niet slecht, het is alleen maar niet waar. Het is je geschiedenis, je status, je prestaties, je rijkdom; het zijn je stokpaardjes, je overtuigingen, je telkens opgerakelde kwetsuren. Je valse zelf is het *verhaal* van jezelf. Het verhaal dat misschien heel wat lijkt, maar dat wegvalt als het erom spant. Als je echt ziek wordt bijvoorbeeld, of als je dood gaat. Of als je wordt aangekeken of aangeraakt door iemand die jou werkelijk ziet, precies zoals je bent.

Je ware zelf, zei Thomas Merton, dat is het eeuwige in jou, je ziel. Je ware zelf is in zekere zin wel én niet van jou: het is wie jij bent *in God*. Je ware zelf is datgene waarin je helemaal thuis bent – en wat tegelijk een gave is, een geschenk. Je kunt het niet verdienen, je kunt het alleen ontvangen. Het welkom heten. In jezelf en in een ander.

In het evangelie dat we hoorden gebruikt Jezus daar een krachtig beeld voor: dat van de wijnrank die verdort als ze is afgeknipt en alleen vrucht draagt als ze verbonden is met de wijnstok. Oftewel: als jij meent dat je op jezelf staat, dat jouw levenssap en jouw vruchten allemaal van jou zijn – dan ben je van stok los, dan ben je van God los. De beschuldiger, de tegenspreker zal je vertellen dat je op jezelf staat. Misschien wel dat je alleen bent op de wereld. Wat mij betreft is dit *het* grote drama van de ontkerkelijking: dat het idee verdwijnt dat je méér bent dan een individu. Dat tallozen denken dat hun leven hun eigendom is – en dat ze er 'uit moeten halen wat erin zit'.

De polarisatie, het ieder voor zich, het eigen schuld dikke bult, het stemmen op politieke leiders die kiezen voor vervreemding en verkettering van 'de ander'. De velen die al op jonge leeftijd *burn-out* raken, omdat ze denken dat ze zijn wat ze presteren. De tallozen die hulp nodig hebben om zich een beetje prettig te voelen. *Doe je bek open, dan doe ik er een pil in. Of een borrel. Of een vette hap, een nieuwe auto, een dure vakantie. En dan geloof jij héél even dat je er gelukkig van wordt*.

Het is allemaal onderdeel van de alomtegenwoordige leugen van de afgescheidenheid.

Dat er geen waar zelf *is*. Dat er geen wijnstok is.

Dat wij atoompjes zijn, alleen uit op ons eigen genoegens.

Het is van de gekke. Het is van den boze.

Geloof er niet in!

Geef het geen gezag over jou.

Liefde is een gebod, zegt Jezus. Je moet het *doen*, beoefenen.

Oefen jezelf dus in anders kijken.

Zeg nee tegen wat verhardt en afsluit.

Merk op wanneer je hart verzacht en je open gaat.

Deel jezelf.

Leef alsof het leven te vertrouwen is.

Wees deel van het Koninkrijk van God,

dat komt én al is begonnen.

Tot lof van Christus.

Amen

Arjan Broers